

**Сучасні
тенденції
дресирування
службових собак
для виявлення
незаконно
переміщуваних
товарів**

SFPA
Slovak Foreign Policy Association

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Для реалізації проекту «Безпечний та інклюзивний кордон між Словаччиною та Україною – SIBSU» було виділено грант від Ісландії, Ліхтенштейну та Норвегії у сумі 832 827,00 євро через програму ЄЕЗ. Проект співфінансується з державного бюджету СР.

Мета проекту SIBSU полягає у сприянні обміну новітніми ідеями, сучасним досвідом, знаннями та інформацією між прикордонними органами та митними службами Словаччини та України. Ми впевнені, що аналіз можливостей для поглиблення інтегрованого управління кордоном сприятиме суттєвому підвищенню обізнаності та розуміння системи роботи прикордонних органів та митних служб в прикордонних регіонах та муніципалітетах Словаччини та України. Серед результатів проекту є також проведений аналіз впливу близькості кордону на соціально-економічний розвиток прикордонних регіонів, визначення перспективних напрямків для українсько-словацького транскордонного співробітництва.

Логотипи всіх виконавців проекту: www.sibsu.sk

åpenhet

State Border Guard
Service of Ukraine

Щоб дізнатися більше про програми та проекти, які фінансуються грантами ЄЕЗ у Словаччині, відвідайте сторінку www.eeagrants.sk

Працюємо разом задля екологічної, конкурентоспроможної та інклюзивної Європи

ISBN 978-80-89356-96-6

9 788089 356966

Сучасні тенденції
дресирування
службових собак
для виявлення
незаконно
переміщуваних
товарів

■ Зміст

4	Кілька визначень для вступу
6	Чого ми хочемо від собаки
8	Чого ми очікуємо від дресирувальника?
12	Сучасні методи, які використовуються при навчанні
16	Методика навчання
28	Кілька слів на завершення

© Автори и Дослідницький центр Словацької асоціації зовнішньої політики
Братислава/Ужгород 2022

Опубліковано

Дослідницьким центром Словацької асоціації зовнішньої політики
Старомістька 6/D, 811 03 Братислава

Автори

Єва Клімова, Фінансовий директорат Словацької Республіки
Мілан Дібала, Фінансове управління Словацької Республіки
Михайло Коваль, аналітик Центру аналізу регіональних ризиків

Редактори

Люсія Пешкова, Академія фінансового управління
Світлана Мітряєва, директор Центру аналізу регіональних ризиків

Фото: Фінансове управління Словацької Республіки, Adobe Stock

Графічний дизайн © Zuzana Chmelová

ISBN 978-80-89356-96-6

Метою підготовки службових собак до роботи з запахоносіями є використання та розвиток природних здібностей собаки, зокрема, здібностей до полювання. У контексті фінансового (митного) адміністрування це означає пошук незаконно ввезених або вивезених наркотичних засобів і психотропних речовин, їх прекурсорів (хімічних речовин, комбінування яких дозволяє синтезувати інші речовини, включно наркотичні та психотропні), алкоголю, тютюну та тютюнових виробів, валютних цінностей, охоронюваних тварин (CITES) та зброї.

■ Кілька визначень для вступу

Види розшукуваних речовин і запахоносіїв

У навчанні повинні використовуватися наступні види речовин:

- психотропні речовини, їх прекурсори та алкоголь: героїн, кокаїн, марихуана, гашиш, амфетамін, метамфетамін, екстазі, ефедрин, алкоголь,
- тютюн і тютюнові вироби,
- запахи тварин – анатомічні частини тварин,
- банкноти,
- вогнепальна зброя, або різні частини вогнепальної зброї, корпуси снарядів, тощо.

Запахоносій – це об'єкт, виготовлений з різних матеріалів, здатних нести запах затребуваної речовини. Також в якості носія запаху можна розглядати упаковку, в якій знаходиться речовина (пластикові упаковка, скляна пляшка, металева коробка). Для виготовлення запахоносіїв використовується відповідний матеріал, який добре вбирає запах (текстиль, дерево), а також матеріал, який слабо вбирає запах (скло, метал, пластик). Щоб не покладатися повністю на один вид матеріалу в ході виготовлення запахоносія вони використовуються по черговому, здійснюється відповідна підготовка чистих носіїв.

Типи об'єктів і просторове орієнтування

Тренування службового собаки проходить в приміщеннях і на об'єктах, в яких собака має здобути необхідні навички. Це в першу чергу:

- вантажні (вантажні), потяги, контейнери,
- автобуси,
- легкові автомобілі,
- кораблі і буксири,
- будівлі та кімнати (сімейні будинки, квартири, школи тощо),
- багаж, поштові пакети та конверти, дерев'яні ящики,
- тренування із залученням інших осіб,
- відкрита місцевість.

■ Чого ми хочемо від собаки

Службовий собака, обраний для навчання, повинен відповідати наступним вимогам:

- зацікавлений у апорті,
- врівноважений; найкраще – сангвінік з можливістю швидкої адаптації до нового середовища,
- наполегливий в роботі – вміє долати різні перешкоди, для отримання винагороди,
- контактний і готовий до співпраці з людиною,
- фізично здоровий, рухливий, темпераментний,
- у собаки повинні бути відсутніми реакція на шум, сторонні подразники, незвичайне середовище (наприклад, темряву),
- собака повинен вести себе природно в різних складних умовах.

■ Чого ми очікуємо від дресирувальника?

Керівні принципи навчання:

- *врахування стану собаки* (вік, здоров'я, попередній досвід, стан навколишнього середовища) – враховується фізичний і психічний рівень розвитку; дресуванню підлягає тільки здорова собака
- *індивідуальний підхід* (за характером, мотивацією, тощо) – обираємо метод дресування відповідно до попереднього досвіду собаки та його мотивації.
- *техніка подачі команд* – команди повинні бути короткими, чіткими, також важлива інтонація голосу, оскільки собака не розуміє значення слів. Дресувальник повинен бути впевнений, що рівень підготовки собаки та поточна ситуація дозволяють собаці виконувати вправу вже після першої команди. Якщо собака все одно не реагує на першу команду, слідом має бути застосований безумовний подразник (примус). Якщо навіть це неможливо (собака вийшла з-під контролю), необхідно створити таку ситуацію, щоб собака завершила вправу, напр. якщо собака не реагує на першу команду «До мене!», дресувальник повинен негайно відбігти якомога швидше від собаки і таким чином «підвести» його до виконання вправи за першою командою
- *послідовність* – якщо тренуватися послідовно, собака швидше зрозуміє, що від нього потрібно, отже згодом буде досягнута більша надійність закріпленого результату, тому що собака виявить, що невиконання команд є для нього не вигідним; якщо напр. ми вчимо собаку вправі «Лежати!», не можемо задовольнитися тим, що собака на початку виконує цю вправу неточно, повільно, що він облизує стегно і так далі.

Аргумент про те, що згодом пес «довиконає», не має влаштувати дресувальника. За нашою командою собака зникає виконувати ту реакцію, якій ми його навчили (або ту, яку ми йому дозволили), і оцінює це як необхідну поведінку. Якщо ми згодом будемо «вводити» різні поправки та механічні подразники, собака не зможе зрозуміти, що щось не так. Він буде невпевнено або злякано реагувати на команду

- *повторення* – при розробці нових вправ, тренування потрібно повторювати. Тобто, після кількох повторень, ми повинні перервати тренування, зняти накопичену психологічну напругу собаки через гру тощо. Після освоєння вправи такі дії потрібно повторювати рідше
- *мотивація* – ми віддаємо перевагу позитивним мотиваційним стимулам, адже вони покращують контакт собаки і кінолога і підвищують готовність собаки до роботи; для того, щоб мотиваційний стимул був ефективним, він повинен бути цікавим для собаки; це включає в себе похвалу, частування, гру, апорт
- *від простого до складного*: помилкою є вимога виконання більш складної вправи, якщо собака не засвоїв більш просту вправу, напр. тренування в напруженому середовищі, серед інших собак, якщо пес ще не засвоїв фізичні вправи в спокійній обстановці, тощо.
- похвала – важлива вищезгадана інтонація голосу, яку можна доповнити поплескуванням; від похвали собака повинна відчувати радість дресувальника. Похвала повинна передувати нагороді – тобто ми хвалимо собаку принципово перед введенням ласощів, перш ніж викидати м'яч і т.д.

Основні помилки дресувальника при навчанні

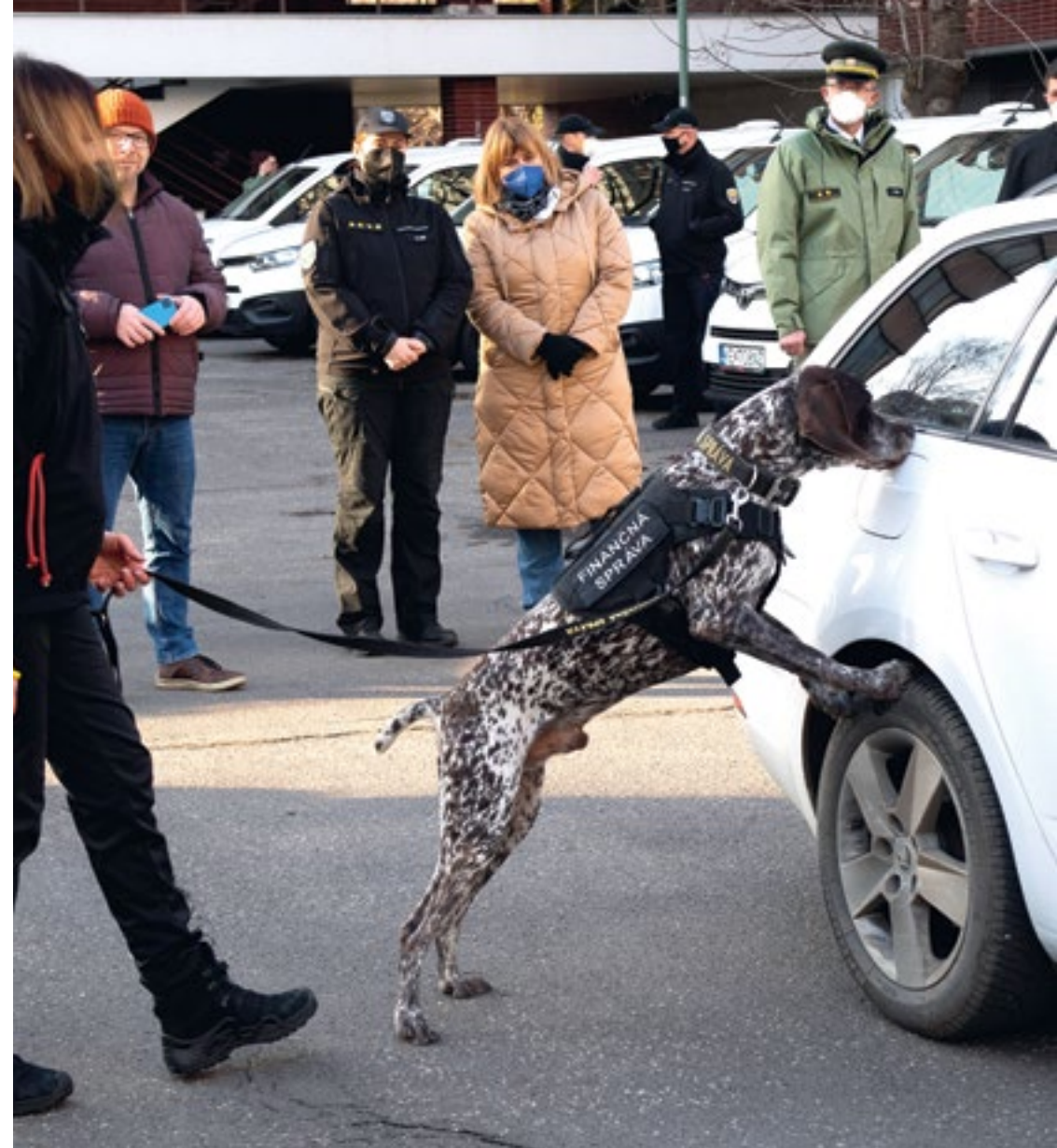
- суб'єктивне розуміння собаки (так зване гуманне, ми приписуємо собаці людські здібності),
- нерозуміння індивідуального підходу до дресування собак – дресувальник використовує однакову методику для різних собак незалежно від їх типу вищої нервової діяльності

- надмірне фізичне навантаження – собака втомлюється швидше, постійно повторюючи одну і ту ж вправу; в результаті часто буває так, що собака більше не реагує на задану команду – захисна реакція
- неправильне використання інтонації голосу – дресирувальник вимовляє всі команди, підбадьорливі, командні, заборонні, однакою тону голосу. Собака не може орієнтуватися
- створення небажаних динамічних стереотипів – вправа за шаблоном, дресирувальник не створює сюрпризів або не змінює етапності вправ, порядку їх виконання тощо.
- неправильна процедура навчання – дресирувальник не переходить від простішого до більш складного. Незалежно від того, що собака не засвоїла просту вправу, дресирувальник змушує її виконувати більш складну.
- неправильне використання стимулів – дресирувальник не дотримується першої умови формування умовного рефлексу.

Тривалість базових кінологічних курсів:

Базовий курс дресирування собак має пройти кожен кінолог-початківець, інструктор з дресирування та кожен службовий собака. Одним з основних атрибутів, що впливають на рівень дресирування собак, є тривалість базових курсів:

- 640 годин (16 тижнів) для службових собак на напрямки підготовки «ТЮТЮН», «ВАЛЮТНІ ЦІННОСТІ» та «ЗБРОЯ»;
- 800 годин (20 тижнів) для службових собак «CITES», «ЗАХИСТ».

■ Сучасні методи, які використовуються при навчанні

1. Метод хижака

Цей метод використовує вроджені таланти деяких собак, посилюючи тр. зв інстинкт хижака. Значно розвивається інтерес собаки до полювання на дрібну здобич (м'яч, іграшка тощо). Пізніше кінолог цілеспрямовано маніпулює апортом, щоб собака виконувала певні вправи задля отримання своєї здобичі. Цей метод дуже ефективний. Він спонтанно збільшує швидкість фізичних вправ і зміцнює

позитивний контакт між дресирувальником і собакою. Недоліком є значна складність фізичної підготовки дресирувальника, а також його емоційна складова (гра з собакою в «театр») і моторика. У цьому виді дресирування формування умовного рефлексу пов'язане з рядом зорових стимулів – наведення собаки за рухом здобичі. Тому згодом важко домогтись точного і послідовного виконання вправи без наявності цих допоміжних стимулів. Метод хижака також використовується в оборонній підготовці.

2. Метод смакового подразнення

За принципом схожий на метод хижака. Замість спонукання і створення умовних рефлексів за допомогою інстинкту хижака, використовується смаковий рефлекс, тобто бажання отримання їжі. Перевагою є відносно швидке формування відповідного умовного рефлексу на основі харчової реакції; це підвищує інтерес собаки до роботи, його активність і зміцнює контакт між дресирувальником і собакою. Недоліком є те, що його не можна використовувати у всіх вправах, оскільки він не забезпечує постійну мотивацію собаки (особливо якщо собака ситий). Крім вправ на слухняність, його також можна використовувати як допоміжний метод на початкових етапах роботи з запахоносіями.

3. Метод позитивного підкріплення

Також відомий під спрощеною назвою «клікер». Цей сучасний і прогресивний метод заснований на зміцненні бажаної природної поведінки собаки. Невелика пластикова коробочка (клікер) використовується для закріплення бажаного результату в навчанні, яка при натисканні пальцями видає нейтральний звук – клік. Кінолог спочатку вчить собаку умовному рефлексу – при натисканні клікера завжди (!) приходить нагорода. Через певний проміжок часу собака реагує на клік, автоматично приходячи за винагородою. Клацання не є ні командою, ні похвалою, ні нагородою. Це просто оголошення собаки: *«Те, що ти тільки що зробив, це правильно, залиш все*

в спокої і приходь за винагородою». На наступному етапі кінолог чекає окрему реакцію собаки і підтверджує, натиснувши, а потім винагороджуючи – позитивний результат. Наприклад, кінолог сидить в кімнаті на стільці і собака вільно пересувається. Якщо кінолог хоче навчити собаку команді, «Сядь!», він чекає, поки собака випадково сяде сама. У цей момент клікає, а потім винагороджує його за бажану поведінку. Після певної кількості повторень собака розуміє сенс дресирування і починає пропонувати бажану поведінку. На цьому етапі кінолог «вставляє» команду «Сядь!». Оскільки це тривалий процес, кінолог може допомогти собі, додаванням ласощів.

Позитивне закріплення розвиває інтелект і концентрацію собаки. Недоліком цього методу є висока складність. Собака повинна бути активною, темпераментною і контактною. Його природні реакції повинні постійно спонукати кінолога щось зробити. На дресиру-

вальника цей метод ставить не менш вимогливі критерії: глибоке знання тварини і спокійна, вдумлива, терпляча поведінка. Кінолог повинен проводити багато вільного часу з собакою, в ідеалі в домашній обстановці. Він повинен передбачати поведінку собаки, вчитися правильно використовувати час (підтверджувати бажану поведінку, натискаючи в ідеальний час), повинен систематично планувати свої дії та не піддаватись емоціям.

Звички та порядок їх розвитку

Під час дресирування ми вчимо собаку виконувати певну вправу за команду. Вправа складається з кількох частин, кожна з яких поділяється на декілька умовних рефлексів. Постійне виконання таких завдань веде до формування звички. Закріплення складних звичок полягає в поступовому виробленні умовних рефлексів, створених на основі певного безумовного рефлексу, і поділяється на три етапи:

1. виявлення у собаки узагальнених умовних подразників, собака не розрізняє команд і виконує помилкові дії; мова йде про вироблення початкового умовного рефлексу; початкове ставлення до команди ще не встановлене і собака реагує на сторонні подразники; тому тренування необхідно проводити в середовищі без сторонніх подразників,
2. перетворення початкового умовного рефлексу в звичку; умови ускладнюються шляхом додавання до початкового етапу дій, які їх ускладнюють; на зовнішні умови навчання на цьому етапі дресирувальник не зважає; необхідно зосередитись на точному розрізненні команд і вчасному реагуванні на помилкові дії за допомогою механічного стимулу, а правильно виконані дії слід винагороджувати,
3. закріплення складної дії в різних складних зовнішніх умовах; це необхідно для досягнення повного рівня слухняності собаки при взаємодії з різними тривожними подразниками навколишнього середовища і таким чином адаптували собаку до умов її використання в на практиці.

■ Методика навчання

Фаза 1 – формування зацікавленості

Дресувальник формує у собаки інтерес до «полювання», тобто розвиває інстинкт хижака:

- а) кінолог рухається разом з собакою та використовує предмет, який цікавить собаку (м'яч, іграшку, тощо), гра має бути живою, собака має веселитися та відчувати участь дресувальника, як і його похвалу, гра не повинна бути занадто довгою чи короткою, вона повинна закінчитися до того, як собака перестане веселитися, використовуються команди «Принеси!», «Тримай, бери!», команди вимовляються в дружній інтонації; собака не повинна відчувати себе недооціненою;
- б) якщо собака не хоче долучатися до гри, активність має бути замінена.

2 етап – формування пошукового інтересу

На цьому етапі дресувальник зацікавлює собаку, кидаючи апорт в приховану місцевість, так щоб собака був змушений шукати іграшку виключно за запахом. Знайшовши апорт, приносить його назад кінологу. Пізніше ця фаза ускладнюється приховуванням та збільшенням робочої області (продовжуючи час пошуку). Коли собака зосереджується на пошуку по запаху і закріплює повертання апорту дресувальнику, апорт (м'яч) потрібно очистити та ховати без сторонніх запахів (без запаху самої собаки, без запаху дресувальника тощо).

Етап 3 – формування маркерів

Ця фаза проходить паралельно з Фазою 2, тобто в одному часовому проміжку, але окремо.

(а) активний маркер

Помічник тримає собаку на повідку. Дресувальник збуджує собаку і ховає апорт в спеціальний тренажер (наприклад, шафу з розсувними дверцятами, ящик тощо), щоб собака могла це бачити. Кінолог повертається до собаки і ініціює пошук («Покажи, де апорт?», «Принеси!» і т. д.), щоб той намагався дістати іграшку (грести, кусати, гавкати). Якщо собака демонструє бажану поведінку, помічник використовує прихований механізм, щоб відкрити шафу і дозволити собаці взяти іграшку.

Ця фаза поступово ускладнюється шляхом зменшення підтримки собаки голосом та віддалення від неї (це підвищує самостійність собаки). Дресувальник відтягує собаку легким потягом за повідок, підбадьорюючи його («Де твій апорт?»). Помічник відкриває схованку, забирає апорт, знову збуджує собаку і ховає іграшку назад. Дресувальник знову тягне повідок і дозволяє собаці його знайти.

(b) пасивний маркер

Дресувальник збуджує собаку іграшкою, схованою у долоні. Під час гри рух руки різко припиняється на висоті очей собаки і слідує команда «Познач!». Якщо собака продемонструє бажану поведінку (нерухомо «гіпнотизує» апорт у закритій долоні), кінолог відразу ж винагороджує його, злегка кидаючи апорт, щоб собака могла взяти його практично на місці. Якщо собака веде себе занадто активно, дресувальник заспокоює його легким безумовним подразником (легке стукання пальцями по носу, «штовхання» в ніс тощо), поки він не заспокоїться. Кінолог керує небажаною поведінкою собаки тією рукою, в якій він тримає апорт.

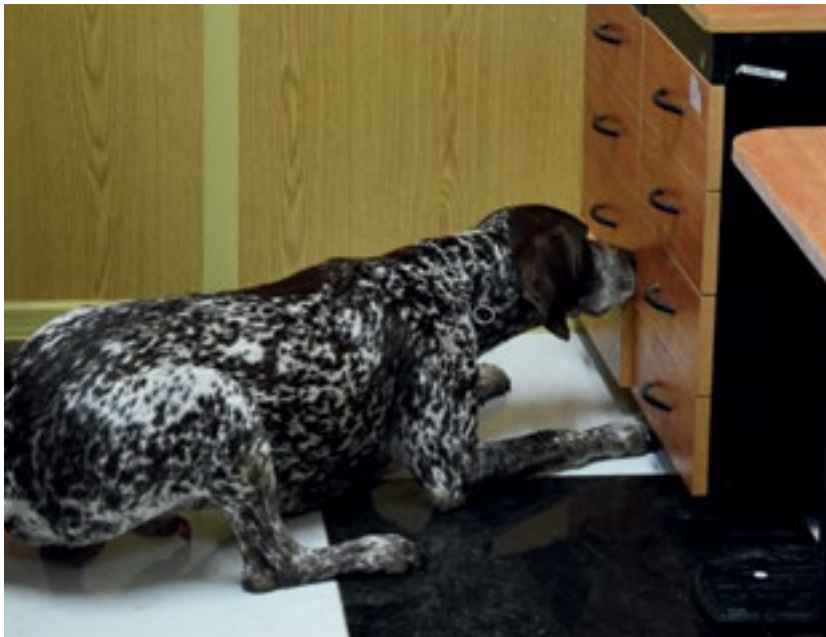
Після створення єдиної рефлекторної лінії, помічник тримає собаку на повідку, дресувальник збуджує його і відходить на більшу відстань. За командою дресувальника «Познач!», помічник відпускає собаку. Після відмітки м'яча кінолог винагороджує собаку. На наступному етапі дресувальник змінює положення м'яча в долоні (на землі, на висоті, на стіні тощо). Пізніше він ховає м'яч на (під взуття, під пахвою, між колінами тощо). Потім кінолог і помічник повторюють весь процес з самого початку. Пізніше навчання ускладнюється, напр. відхід дресувальника, різні відволікаючі звуки тощо. Якщо собака відволікається, помічник допоможе йому командою «Познач!» і легким рухом з витягуванням (повернення до дресувальника).

Ще один важливий етап – власне, маркування. Помічник збуджує собаку, розміщуючи м'яч у легкодоступному місці. Ведучий заспокоює собаку і дає команду «Познач!». Спочатку відстань собаки від апорту мінімальна, і дресувальник керує собакою злегка розтягнутим повідком (щоб собака не стикалася з апортом та не могла його взяти). За коротким позначенням слідує команда «Візьми!», яка дозволить собаці взяти апорт. Ми поступово ускладнюємо цю фазу, подовжуючи час вправи, додаючи, сторонні звуки тощо. Важливо, щоб собака не брала апорт без команди, а команда на те, щоб взяти її, надходила лише з після впевненого позначення. На останньому етапі помічник ховає апорт у спеціальному тренажері, щоб собака могла його побачити. Дресувальник відпускає собаку командою «Познач!». Після впевненого позначення прихований механізм тренажера «кидає» м'яч собаці.

Етап 4 – пошук, пов'язаний з маркуванням (ідентична процедура для обох видів маркування)

Помічник тримає собаку на повідку перед тим, як увійти в кімнату з дресирувальником. Кінолог злегка збуджує собаку, заходить в кімнату і ховає апорт. Апорт попередньо має бути очищений від сторонніх запахів. Запах чистого апорту вже відомий собаці з попередніх вправ. Дресирувальник повертається за собакою, веде його до першої схованки і дає команду «Шукай!» та переміщається разом з собакою до схованки разом з апортом і уважно стежить за його реакцією. Після фіксації запаху, собака зазвичай починає позначати місце схованки. Однак на початку цієї фази собака може вести себе нерішуче або нетипово. Кінолог може підтримати його після того, як пес переконливо здійснить позначення (активне маркування: «Де твій апорт?», «Візьми!» тощо, пасивне маркування: «Познач!»).

Після впевненого позначення собака отримує винагорода. Ця фаза поступово ускладнюється звичайними методами. Важливо часто змінювати схованку, щоб собака не формувала візуальний зв'язок з певним місцем і не почала більше покладатися на свою пам'ять, ніж на нюх. У разі помилкового позначення, кінолог вигукує розчаровано команду «Ні!» і пропонує оглянути інші схованки. Коли собака вчинить бажану дію, винагорода має бути значно більш вираженою, ніж зазвичай.

Фаза 5 – винагорода шляхом закріплення

Якщо собака впевнено шукає і позначає прихований апорт і не реагує на можливі сторонні подразники, дресирувальник може перейти до фази пошуку. Це важливий етап дресирування, тому необхідно, щоб собака спочатку була готова до цього. Собака відчуває задалегідь прихований м'яч і позначає його звичайним способом. Інструктор з короткої дистанції непомітно додає другий м'яч у точку пошуку. Коли собака бере м'яч, дресирувальник відразу починає грати з собакою і відволікає її увагу.

Особливо на початковому етапі дресирування необхідно уникати будь-яких сторонніх сигналів, які собака може помітити (шелест мішка при витягуванні м'яча, кидок з дальньої дистанції, кидок з того ж положення тощо). Є ризик, що собака почне озиратися, відволікатися тощо. Якщо ви все-таки не можете запобігти цій помилці, є можливість винагородити собаку, відповідно, чергуючи спосіб нагородження доки дресирувальник не отримає практичні навички прогнозування дій собаки.

Собак, які люблять «побитися» за апорт, потрібно винагороджувати шляхом закріплення. Дресирувальник підходить до собаки, притискає його тіло до місця пошуку і непомітно «підкидує» м'яч до місця поширення запаху. Потім він починає «боротися» з собакою за апорт. Після успішного освоєння фази, собака може шукати та позначати апорт в інших схованках, напр. автомобілі, багажі, кімнаті.

6 фаза – перехід на запах цільової речовини

Після успішного освоєння п'ятої фази переходимо до пошуку запаху цільової речовини. Ми складаємо м'ячі без супутніх запахів у закритому контейнері разом із певною кількістю цільової речовини. Під час пошуку собака відчуває запах м'яча, але також відчуває новий запах. (Якщо собака та його кінолог без проблем впорались з п'ятою фазою дресирування, ми можемо приховати кульки із запахом вже на цій фазі. Пізніше ми додаємо до м'яча меншу кількість цільового запаху та уважно стежимо за реакцією собаки. Якщо собака реагує нерішуче, ми на деякий час повернемося до більшої частки запаху. Якщо перехід плавний, ми постійно зменшуємо частку запаху м'яча (додаємо все дрібніші шматочки гуми, використовуємо альтернативне розміщення, тощо).

За допомогою цієї процедури ми працюємо над тим, щоб повністю усунути запах м'яча і собака починає визначати тільки запах цільової речовини. На даному етапі ми приховуємо від собаки певні зразки (сильний запах, легке приховування, поширення запаху лише з одного центру тощо), щоб без потреби її не турбувати. Після переходу на чистий запах, бажано ще кілька разів винагородити собаку м'ячем прямо поруч із джерелом запаху. Важливо, щоб собака вважав, що навіть якщо він вказує на інший запах, м'яч знаходився в схованці (*активний маркер*: непомітне закидання м'яча в коробку і його подальше відкриття, *пасивний маркер*: додаткова винагорода третьою особою).

7 етап – перехід на інші види цільової речовини

При зосередженні на спеціальній підготовці пошуку кількох цільових речовин (наркотичних і психотропних речовин, CITES, вибухових речовин) поступово відбувається перехід від однієї цільової речовини до іншої. Процедура подібна до переходу до запаху першої цільової речовини. Першу цільову речовину обираємо за складністю. Ми або починаємо з речовини, яка є найбільш легкою для собаки (наприклад, запах марихуани для наркотиків), або вибираємо запах, який є найменш інтенсивним для собаки (наприклад, запах пір'я в CITES).

Якщо собака надійно шукає і позначає перший цільовий запах навіть у складних схованках, ми переходимо до введення нового (бажано найбільш спорідненого) запаху у співвідношенні інтенсивності запаху 2:1 (дві частини вихідного запаху, одна частина нового запаху). Якщо все йде нормально, поступово змінюємо співвідношення 1:1, або до 1:2.

На останній фазі переходу ми встановлюємо лише прості зразки (невелика схованка з явним джерелом поширення запаху). Після переходу на другу цільову речовину ми встановлюємо обидві речовини по черзі на певний проміжок часу (щоб собака не забула запах першої речовини і підтвердила другий). Тільки після цього можна переходити до іншого запаху. Слід підкреслити, що з переходом на новий тип цільової речовини ні в якому разі не можна поспішати, оскільки це призводить до серйозних помилок: невизначеності дій, невпевненого позначення або, навпаки, помилкового позначення інших невідомих запахів тощо.

Навчання собаки пошукової роботи та позначення кількох цілей займає дуже багато часу, оскільки кінолог тренує перехід на нову речовину, водночас зберігаючи пам'ять собаки щодо основного запаху.

Фаза 8 – ситуаційні дії

На цьому етапі помічник ховає речовину, що усуває деякі помилки дресирувальника, наприклад, стояння перед схованкою, передчасна похвала, вказівка на укриття тощо.

■ Деякі інші методи навчання

Ведення

У цьому методі дресирувальник досягає необхідної реакції, пропонуючи собаці їжу з руки. Кінолог веде пса, рухаючи порожньою рукою. В. Л. Дуров назвав цей метод «жестом» і розумів його як «сукупність рухів, які приведуть собаку до потрібної реакції». До нього відноситься і метод т. зв «мішень», описаний К. Прайором, який викликає рухову реакцію рукою або будь-яким іншим предметом (мішенню). В принципі, ми часто використовуємо цей метод інтуїтивно, коли напр. ми гладимо собаку, заохочуємо його рукою до стрибка або під час гри, коли хочемо, щоб він слідував за рукою, в якій ми тримаємо їжу.

Поштовх

Керівник за допомогою направляючих (штовхаючих) дій використовує поводок, який не викликає у собаки неприємного відчуття, досягаючи відтворення потрібної реакції. Дресирувальник чітко дає зрозуміти собаці, що від нього вимагається. Згодом важливо вчасно прибрати таке допоміжне обмеження.

Пасивна дія

Суть полягає в тому, що кінолог допомагає собаці прийняти потрібне положення. Потрібно показати псу правильний рух, маніпулюючи його лапами. Собака не повинна чинити опір цій діяльності. В тренуванні цей метод називається «ліпленням», оскільки керуючий моделює потрібний рух/дію. В основному це схоже, наприклад, на те, коли діти вчать писати так, що дорослий бере руку дитини в свою і допомагає їй робити правильні рухи.

Метод корегування поведінки

У цьому випадку природна поведінка собаки винагороджується, а непотрібна поведінка викликає незадоволення. А. В. Дурова-Садовська назвала цей метод «ловля». Наприклад, ми хочемо навчити голуба стукати дзьобом по освітленому колу, а для фіксації цієї дії ми будемо використовувати зерно. Ми пропонуємо йому зерно щоразу, коли він потрапляє в ту частину простору, де знаходиться коло. Згодом ми нагородимо його тільки після того, як він увійде в клітку і поверне голову в бік кола. У третій фазі тільки тоді, коли дзьоб також вказуватиме на коло. Поступово ми змушуємо голуба торкнутися кола дзьобом. Отже, за допомогою цього методу ми переходимо до наступного етапу, коли створюємо бажану поведінкову реакцію. Цей метод є основою для інших методів, які не тільки допомагають тренувати реакції тварин, а й набути навичок, не характерних для їх поведінки.

Ці та інші методи можна використовувати на будь-якому етапі, але їх ефективність буде різною. Дуже часто для тренування певних навичок кілька методів використовуються послідовно або паралельно. Вибір методу залежить від віку і породи собаки, ролі і цілей, яких хоче досягти дресирувальник, його досвіду, інтуїції, а іноді і особистого бачення.

■ Кілька слів на завершення

Загалом, більшість помилок собаки викликані її некоректною роботою, пов'язаною із неввірено обраною методологією дресирування!

Спеціальні собаки

Принципи навчання

Врахування стану собаки

Дресирування адаптовано до фізичного та розумового рівня собаки.

Індивідуальний підхід до характеру собаки

Методи дресирування обираються залежно від характеру собаки.

Чіткість подання команд

Команда коротка, чітка, супроводжується стимулом.

Послідовність у командах і стимулах

Очікувана реакція собаки на команду не змінюється.

Часте повторення та перерви на гру між вправами

Вправи повторюються. Собака знімає напругу під час гри.

Винагорода та мотивація

Готовність собаки до роботи збільшується при формуванні зацікавленості (грати, приносити тощо).

Збільшення складності вправ

Собаки розпочинають виконання складних вправ лише після опанування легших.

Винагорода та похвала

Перед нагородою собака повинна відчувати радість дресирувальника.

Дані за 2021 рік

2524 180 сигарет

6885 гр. маріхуани

2788 гр. метамфетаміну

1000 гр. амфетаміну

Зокрема екстазі,
тютюномісткі вироби,
і т.п.

Вилучення наркотиків
за допомогою собак у СР з 2013 року

